

Guillem d'Efak en la toponímia de Manacor

Tomàs Pomar Amer

Aquest article recopila i analitza les actuacions toponímiques realitzades a Manacor per tal de perpetuar el nom de Guillem Fullana Hada d'Efak. Així doncs, aquest treball dona a conèixer la figura del *bruixot manacori* i el reconeixement que li ha fet el poble de Manacor. En un primer cas, la polèmica de la denominació del carrer de *Guillem d'Efak, poeta*; seguidament, l'intent de denominació d'una plaça amb el seu nom i, finalment, la campanya per anomenar l'auditori de Manacor com a Auditori Guillem d'Efak.

Guillem d'Efak és un d'aquells artistes polivalents que treballaren tots els camps. No debades, va ser tot allò que en diuen un escriptor complet: poeta, narrador, autor de teatre, guionista, actor, cantant i, fins i tot, un excel·lent rapsode.

Per tant, aquest article té l'objectiu de reconèixer un personatge il·lustre de Manacor que treballà per a la promoció de la llengua i la cultura catalanes i exportà Manacor a la resta dels territoris catalanoparlants, i de passada reivindicar nomenar Guillem d'Efak fill il·lustre de Manacor.

Guillem Fullana Hada d'Efak va néixer a Asobla, Río Muni, a la Guinea Equatorial. Oficialment, la data de naixement de Guillem és el 23 de març de 1929. Però tot fa pensar que, en realitat, va ser el mateix dia de l'any 1930 quan arribà al món. Son pare li explicà que la manipulació de la inscripció un any abans tenia per objectiu treure'l de la Guinea, cosa no permesa als infants menors de tres anys. Son pare era guàrdia colonial de la guàrdia civil i sa mare pertanyia a la tribu dels fang. L'any 1932 fou traslladat al barri humil del Barracar de Manacor, on visqué a càrrec de la germana del seu pare, Margalida Fullana. Quan va acabar la Guerra Civil, compaginà els estudis amb el treball i començà a tocar en una petita orquestra local.

Amb setze anys, la premsa mallorquina premià dues de les seves poesies i aviat connectà amb la tradició i la cultura popular de la seva terra d'adopció.

Als anys cinquanta participà en diverses festes literàries i el 1956 veu publicat el seu primer llibre de poemes, *El poeta i la mar*. Durant una època abandonà temporalment Mallorca per anar a França. De tornada, exercí diverses professions. Amb la fama de bohemí i l'exotisme de la seva negritud aconsegueix ser un dels elements més destacats de La Cubana, on canta i adapta lletres noves a les cançons populars.

Guillem d'Efak esdevingué un cantant català professional. No tarda gaire a editar dos discs amb les seves cançons més reconegudes: *Veu de Mallorca i Blues* (Mestre 1997, 69-73). Des de 1965 viu a Barcelona, durant quinze anys, on es relaciona amb la intel·lectualitat catalana del moment. El 1966 inaugura al carrer Tuset de Barcelona La Cova del Drac, local mític on es fan representacions teatrals de petit format i recitals de la Nova Cançó. D'una manera discreta abandona la cançó i es dedica més a la literatura i a la promoció teatral i musical.

L'any 1968 guanya el premi Carles Riba de poesia amb l'obra *Madona i l'arbre*, on ressalta el tema de l'alliberament sexual. Aquest mateix any obre el bar cultural La Cucafera amb Carlota Soldevila, Fabià Puigserver i Núria Picas. Guillem d'Efak tornà definitivament a Mallorca el 1980. Treballà de guia turístic i es dedicà a la literatura. Passà a militar a Unió Mallorquina com a partit que podia fer possible el redreçament cultural i polític (Mestre 1997).

El 1993 rebé la distinció de l'Obra Cultural Balear i el 1994 un gran homenatge a l'Auditori de Palma amb la presència dels màxims representants de la cançó catalana. Un any abans de la seva mort apareix el recull antològic de la seva obra poètica *Poemes, cobles i cançonetes* (1994). Mor el 15 de febrer de 1995 víctima d'un càncer.

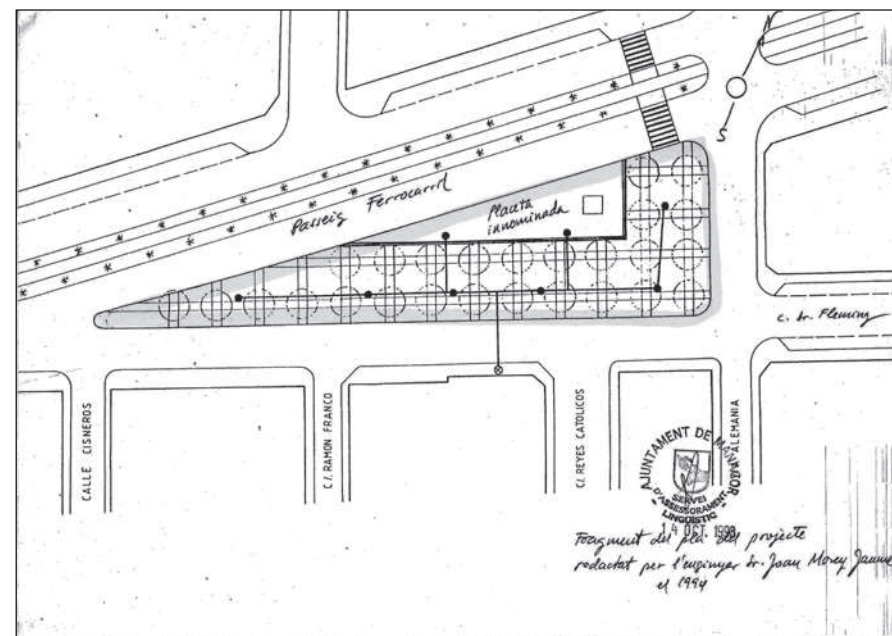
El dia següent a la seva mort, el 16 de febrer de 1995, l'Ajuntament de Manacor ja impulsà els tràmits per tal d'iniciar un expedient d'actuacions adreçades a perpetuar el nom de Guillem d'Efak entre els ciutadans manacorins. El 27 d'abril del mateix any el cap del Servei Lingüístic municipal realitzà un informe per reanomenar un tram del carrer de la Unió, comprès entre el carrer del Barracar i el passeig d'Antoni Maura, i substituir-lo per carrer de *Guillem d'Efak, poeta*. El 2 de maig del mateix any, el tram de l'antic carrer de la Unió es va dedicar a d'Efak, que per tot arreu anava pregonant la seva condició de manacorí i barracaner. Però aquesta vegada, tot i que la burocràcia estava aprovada, no s'arribà a col·locar la placa; segons m'informà la tècnica actual del Servei Lingüístic, fa uns anys li digueren que hi hagué problemes amb un veïnat que no volia que a la seva façana posassin el nom d'un negre. No fou fins l'any 2005 que col·locaren la placa al carrer. Marí recollí el testimoni de Bernat Nadal, qui diu (*dBalears* 7/11/2010): «Van haver de passar més de deu anys perquè un carrer portàs el seu nom i, al final, s'equivocaren de carrer i no li han posat el que toca. Tot ho fan amb els peus!». A més, parlant amb Bernat Nadal, m'aclarí que allà on visqué de petit Guillem, la casa de la tieta Cremada, estava situada al carrer de la Unió però no al tram que l'Ajuntament li dedicà, sinó a l'altre tram del carrer de la Unió, comprès entre el Barracar i el carrer de la Verònica. I és que a Manacor encara no se li ha retut l'homenatge que li correspon afegeix Bartomeu Mestre en una entrevista (*Cent per cent* 20/8/2011): «Mira, per exemple, els pobles de veïnat de Manacor sempre us havien anomenat "manacorers", com ara a Vilafranca. Avui en dia tothom diu "manacorí". Jo ho atribuec al "tots eren manacorins", de la cançó de Son Coletes, que va arrelar entre la gent de tots aquests pobles. En Guillem va exportar Manacor i manacorinitat a rompre. El seu referent sempre era Manacor. La Cova del Drac va posar al local... I per què li posen la placa al carrer d'amagatotis?». Mestre, en un comentari a Facebook, recordà que: «l'Ajuntament de Manacor, el 1995, va aprovar per unanimitat dedicar-li el

carrer Unió, on ell va viure. Però n'hi va haver que covardament instigaren una moguda en contra de l'acord municipal. Després de la vergonya, fa cosa de cinc anys, d'amagatots i sense cap acte oficial ni cap notificació pública, es va posar una placa amb el nom "Guillem d'Efak poeta" per retolar MIG carrer». (Mestre 2010)

Entrevistant-me amb la funcionària en aquell moment, m'explicà que no es va fer d'amagat, simplement, el Negociat de Població va fer una comanda d'un gran nombre de plaques de carrers que feien falta i es va col·locar la placa com les altres. L'any 1998 s'havien fet fer un parell de plaques de rajoles (es pot llegir la data devora la signatura), que són les que no s'arribaren a penjar. Curiosament, el Negociat de Població desconeixia que el Servei Lingüístic guardava aquestes plaques i l'any 2005 n'encomanà i col·locà una de metacrilat.

Tres anys després, el 28 de setembre de 1998, el regidor de Cultura, Ensenyament i Normalització Lingüística va proposar anul·lar l'acord pres a la sessió plenària núm. 10/95 de dia 2 de maig de 1995 mitjançant el qual el carrer Unió passava a anomenar-se *Guillem d'Efak, poeta* i denominar plaça de *Guillem d'Efak, poeta*, a la plaça ubicada entre el passeig del Ferrocarril, la via d'Alemanya, el carrer de Ramon Franco i el carrer del Doctor Fleming, ja que no es tenia constància que aquesta plaça tengués nom anteriorment. Gabriel Barceló, el funcionari encarregat del Servei Lingüístic, va fer un treball de recerca si aquest indret havia tingut mai cap denominació oficial. Primer de tot, consultà els llibres de Gabriel Fuster *Calles de Manacor* (1962) i de Josep Maria Fuster *Carrers de Manacor* (1997) i no hi trobà cap referència. També consultà

el nomenclàtor del Servei d'Estadística de l'Ajuntament de Manacor i tampoc no hi trobà cap denominació oficial. Finalment, una vegada consultats els serveis d'Urbanisme i Obres de l'Ajuntament de Manacor, resultà el següent:

1. Aquest espai apareix, sense denominació, fruit del Pla d'Alineació de 1945, i abans hi figurava com a illeta de cases. La darrera es va esbucar el 1987.
2. L'espai destinat a la plaça apareix en el pla de vol del gener de 1992 i el seu disseny gràfic en els plans de l'octubre de 1993. A cap dels dos s'hi fa constar cap denominació.
3. Estudiada la relació de Toponímia, facilitada per Secretaria General, que recull els acords plenaris sobre aquesta temàtica, des del 1r de desembre de 1961 fins al 15 de març de 1994, resulta que no hi apareix cap referència a l'espai objecte d'aquesta informació.

Pel que quedà exposat, el funcionari encarregat arribà a la conclusió que quedava prou provat que l'Ajuntament de Manacor no havia posat nominació oficial a aquesta plaça i, per tant, que no semblava haver-hi cap entrebanc legal perquè es pogués procedir a la seva nominació. Però aquesta tasca quedà en no-

res ja que l'Ajuntament en Ple, en sessió de dia dos de novembre de 1998, decidí deixar aquesta proposta damunt la taula i amb el pas del temps la plaça adoptà el nom del barri, d'aquesta manera es denominà plaça de sa Moladora.

Uns anys després, prop de la finalització de l'Auditori de Manacor, el Grup Municipal PSM-Esquerra-Verds presentà una moció en data de 15 d'octubre de 2010 per tal d'anomenar-lo Auditori Guillem d'Efak, proposta que tengué gran suport popular. Més de mil persones es van afegir al grup de «Jo també vull que el nou auditori de Manacor dugui el nom de Guillem d'Efak», entre les quals hi figuren associacions, com la Federació de Dimonis, l'Escolania de Lluc i representants del món cultural com Cris Juanico, Gabriel Janer Manila i Mateu Xurí (*dBalears* 7/11/2010). Però la proposta es va sotmetre a votació i resultaren dos vots a favor (PSM-Esquerra-Verds), onze vots en contra (PP i AIPC) i sis abstencions (ALM-UM i Grup Municipal Socialista), per la qual cosa quedà rebutjada la moció i l'auditori va rebre el nom d'Auditori de Manacor (Ajuntament de Manacor, 8/11/2010).

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

FUSTER, Josep Maria (1997). *Carrers de Manacor*. Manacor: Ajuntament de Manacor (Així és Manacor; 4)

Llibre d'Actes del Ple (2010). Manacor: Ajuntament de Manacor. [Acta de la sessió núm. 18/2010 ordinària del ple de l'Ajuntament]. També disponible en línia a <http://www.manacor.org/wms/ofo/imgdb/archivo_doc194495.pdf> [Consulta: 4 abril 2018]

MARÍ, Francesca; MAS, Guillem (2010). «Música, lletra i compromís», *dBalears* (7 novembre). També disponible en línia a <<http://dbalears.cat/actualitat/cultura/l-auditori-sense-nom.html>> [Consulta: 4 abril 2018]

MESTRE, Bartomeu (1997). *Balada d'en Guillem d'Efak*. Palma: Menjavents.

— (2010). *Jo també vull que el nou auditori de Manacor dugui el nom de Guillem d'Efak* [en línia]. <<https://www.facebook.com/Jo-també-vull-que-el-nou-auditori-de-Manacor-dugui-el-nom-de-Guillem-dEfak-157997370906282/?fref=ts>> [Consulta: 4 abril 2018]

RIERA VIVES, Antoni (2011). «Entrevista a Bartomeu Mestre». *Cent per cent* (20 agost). També disponible en línia a <<http://antoniriera.wordpress.com/2011/08/20/bartomeu-mestre-balutxo-seria-un-greuge-que-el-nou-auditori-no-dugues-el-nom-de-guillem-defak-perque-ell-sembla-va-enaltir-el-nom-de-manacor/>> [Consulta: 4 abril 2018]

Toponímia (1986-1999). Manacor: Arxiu del Servei Lingüístic, SL Top. 1